

Dames en heren,

Wat is er toch met België aan de hand? Nog geen twee weken geleden was ik in de Gotische Zaal van het Brusselse stadhuis getuige van een ontroerend voorval. Als oprichter van het Brussels dichterscollectief nam ik deel aan een herdenkingsplechtigheid voor de 32 daklozen die in 2007 in de Belgische hoofdstad waren gestorven. De statige zaal zat vol mensen die doorgaans gedefinieerd worden door dat wat ze niet hebben: daklozen, kanslozen, *sans papiers*, *sans domicile fixe*. Toen de Brusselse schepen van Burgerlijke Stand (in Nederland zeggen we: de wethouder burgerzaken) het woord nam, sprong een van de clochards halverwege overeind. Hij droeg een gescheurde camouflagejack en bulderde: 'Mais Joëlle! Er zijn slechts 200 bedden in de opvanghuizen, terwijl er meer dan 1000 daklozen zijn!' De schepen in kwestie sprong met die plotse interventie nog genialer om dan Paul de Leeuw met de Vegan Streaker: ze ging met hem in discussie! Ze vroeg om een nadere toelichting, erkende het probleem, schetste de contouren van het beleid en nodigde hem uit om daar tijdens de receptie verder over te praten. Een toppolitica die het debat met een dakloze niet uit de weg ging, maar vol vuur improviseerde met een uitstraling en een bevlogenheid die wel aan Obama ontleend leek. Die vrouw was Joëlle Milquet, in de wijde wereld vooral bekend als voorzitter van de Franstalige christendemocraten in België.

Klikken wij enkele dagen later de resultaten van Humo's pop poll aan. Die jaarlijkse volksbevraging door het progressieve, satirische weekblad Humo is in Vlaanderen een gala-evenement geworden voor alles wat zich iet of wat linksig waant. Je zou denken: bij die bevolkingsgroep moet zo'n steekvlam als Joëlle Milquet toch scherp scoren. En ja, in de categorie Vrouw van het Jaar werd ze weliswaar verdienstelijk tweede, net na die andere Franstalige bunzenbrander: Justine Henin, maar ze ging toch vooral lopen met de zeer bedenkelijke titel: Ergerlijkste Politicus van het Jaar. Die onderscheiding dankte ze aan haar bijnaam Madame Non, een naam die ze kreeg omwille van haar weerzin voor een nieuwe staatsvorming waarbij Vlaanderen meer macht zou krijgen en minder geld zou moeten afdragen aan Wallonië.

Man van het Jaar werd haar aartsvijand Yves Leterme, ook christendemocraat nochtans, net zoals zij, maar vooral: Vlaming, über-Vlaming in feite, de man die de federale verkiezingen van juni jl. won met een geheel eigen invulling van het normen-en-waardendiscours: Vlaams, Vlaamser, Vlaamst. 800.000 stemmen kreeg hij ermee. Zijn mantra voor 'goed bestuur' betekende aldoor 'Vlaams bestuur', want die Franstaligen, die waren naar zijn eigen zeggen cognitief allicht niet in staat om het Nederlands te leren, terwijl hij daarentegen op de nationale feestdag moeiteloos het Belgische volkslied wist te doen klinken als de Marseillaise.

Dat diezelfde Leterme ook ruimschoots won in de categorie Lul van het Jaar (er zijn namelijk meer dan 800.000 Vlamingen en zijn falen als formateur was een opeenstapeling van stuntelen) doet geen afbreuk aan het feit dat grote delen van progressief Vlaanderen niet van Joëlle Milquet houden, terwijl het dat ideologisch

gesproken wel zou moeten doen. De scheidslijn is niet langer links-rechts maar Vlaams-Waals. “Wat Waelsch is, valsch is,” het oude devies glanst in een nieuw ochtendlicht.

Kort voor die geruchtmakende verkiezingen verscheen het boek van Pascal Verbeken. Een verademing. Eindelijk een werk dat voorbijging aan de clichés van de werkonwillige Waal die zich met slobbertrui en hangbuik genesteld had in de hangmat van een door Vlamingen betaalde uitkering, alwaar hij zich tegoed deed aan roltabak, flesjesbier, Eurosport en eventueel kleine meisjes. Eindelijk een genuanceerder beeld over de hardwerkende Vlaming die zijn recente en historisch contingente welvaart doorgaans beschouwt als een eeuwig, onwrikbaar en van god verkregen staat van genade, een exclusieve schittering die al daagde in het vroege avondlicht dat weerscheen op de gulden sporen van de Franse ridders die in 1302 met hun maliënkolder in de modder lagen, een schittering die de brandramen van onze gotische kathedralen deed ontlaaien, een heilige glans die blikkerde in het scalpeermes van Vesalius en die vandaag nog steeds schittert in de gesimoniseerde aluminiumvelgen van de SUVs op de oprijlanen met halogeenlampjes van de Vlaams villawijken. Het Goddelijke Vuur, de Vlaamsche Weelde, de Weelderige Boezem van onze Barmhartige Bodem!

Nee, zegt, Pascal, nog geen honderd jaar geleden was Vlaanderen straatarm, om niet te zeggen: zo arm als Wallonië nu. Toen trok de Vlaming naar de Walen, toen waren wij uitschot, toen waren wij de kutmarokkaantjes van dienst.

En dan komen de verhalen over volkswijken, vechtpartijen, klompen, stoflongen en kinderlijkjes: verhalen die toch een ander licht gooien op de Onvervreembare Vlaamse Welvaart waaraan geen Waal vandaag mag komen knabbelen, ook niet als hij zijn eigen meubels kapot moet hakken voor in de houtkachel. Vlaanderen wil vandaag hoe langer hoe minder met Wallonië te maken te hebben. Je zou bijna nostalgisch worden naar de tijd dat Vlamingen verzuchtten: “Wij zijn dan wel de Congo kwijt, maar we hebben toch nog steeds de Ardennen.”

Nochtans is dit geen anti-Vlaams boek. Pascal Verbeken is zelf voldoende Vlaming om dat te beseffen. Zijn boek werd gesubsidieerd door het onvolprezen Fonds Pascal Decroos voor Bijzondere Journalistiek, een Vlaamse instelling die écht verschil maakt. En het verscheen bij de Vlaamse uitgeverij Meulenhoff/Manteau die in vijf jaar tijd een van de meest onmisbare en relevante fondsen van het hele Nederlandse taalgebied heeft weten uit te bouwen. Twee jonge instellingen: ook dat is Vlaanderen vandaag.

Een noodzakelijk boek, een urgent boek, een belangwekkend boek. Zelfs Vlaamsgezinden als Bert Anciaux noemden het “fantastisch”. Vlaams minister-president Kris Peeters, christendemocraat, besloot na lectuur “veel energie te zullen stoppen in onze relatie met Wallonië”, maar ondertussen maakte hij zich wél druk over het feit dat buitenlandse handelsmissies van België niet genoeg Vlaanderen in de verf zetten. Of nog erger: kandidaat-premier Yves Leterme, hij alweer, bedankte de uitgeverij met een standaardbriefje en kribbelde er eigenhandig bij: “Is zeer bruikbaar bij de komende campagne. Dank u!”

Maar heeft die man dat boek wel opengeslaan? 800.000 voorkeurstemmen, ik herhaal, meer dan vorige premiers als Dehaene en Verhofstadt ooit wisten bijeen te rakelen, maar niet één, ik herhaal, niet één daarvan kwam uit Wallonië. Dat was niet zijn schuld. In het rare kiesstelsel van mijn land kunnen Vlamingen alleen op Vlamingen stemmen en Walen alleen op Walen. Federale verkiezingen win je het makkelijker als je ongestraft de andere helft van het land mag afzeiken. Ongestraft? Wat zeg ik? Het wordt zelfs beloond! En dat was wel zijn schuld, want Letorme scoorde federaal met zijn ultra-Vlaams programma. Niet een keer hoorde we hem iets zeggen over armoedebestrijding in Wallonië, niet een keer verdedigde hij het federale niveau, wat toch merkwaardig is voor een kandidaat-premier van dat federale niveau—alsof men paus wil worden en niet echt iets met het katholicisme heeft—niet een keer gaf hij blijk van ook maar één alinea van Pascal Verbeken gelezen te hebben. Dat had hij beter wel gedaan. Want in de praktijk, zo weten we sinds negen maanden, bleek het niet zo handig om ook de Franstalige onderhandelaars te overtuigen van zijn regionalistische kiesbeloften.

Arm Wallonië is geen belgicistisch boek, geen nostalgisch zwijmelen bij het unitaire België en evenmin een esthetisering van armoede als zijnde iets 'authentiek'. Het gaat over macro-economie en micro-geschiedenis, het is een tocht en een afdaling, Het is een sociaal, humaan, begripvol en, ja, wijs boek. Het tilt het genre van de reportage tot op het niveau van de mildheid. Het is spannend en onthutsend. Het is diepriet en bevlogen. Het brengt inzicht en vermijdt alwetendheid. En het wordt terecht binnenkort verfilmd, door Luckas Vander Taelen, die andere Vlaamse Wallonië-kenner.

Het is een boek over Wallonië, maar ook over Vlaanderen en het is relevant voor Nederland. Vanochtend vond in een Charleroi een hold-up plaats, een jongeman gijzelde het Fortis-bankkantoor langs de Avenue de Waterloo. U moet weten dat de Fortiskantoren een nog veel gegeerder doelwit vormen sinds het concern een van de kroonjuwelen van de Nederlandse economie, ABN-Amro, heeft overgenomen. Er vielen doden, noch gewonden, de gijzeling liep vredig af. In Charleroi is dit soort misdaad dagelijkse kost.

Wat een verschil met dit Nederland waar het afgelopen weekend 12.000 mensen naar de emigratiebeurs gingen kijken. Jawel, want Nederlanders willen weg uit Nederland, liefst naar Zweden, Canada of Australië. "Durf te leven, kom naar de emigratiebeurs, een uniek evenement voor mensen die iets bijzonders van hun leven willen maken," schreeuwde de website. Misschien moet niet alleen iets bijzonder van zijn leven willen maken, maar ook van zijn land. Misschien moet men af en toe gewoon blijven en werken, Pascal Verbeken had ook wel wat beters te doen dan maandenlang met zijn motor door dit mistroostige Wallonië rond te toeren. "Levenslang ertussenuit!" zei diezelfde website. Maar dat klinkt als: er van onderdoor muizen.

Nederland is voor velen te georganiseerd, dus gaat men maar naar zo'n keurige georganiseerde beurs in Nieuwegijn. Een beurs die gesponsord werd door het CWI, het Centrum voor Werk en Inkomen, een zelfstandig bestuursorgaan van het

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Als ik het goed begrijp, sponsort de Nederlandse overheid dus Nederlanders die niet langer Nederlander willen zijn.

Dat soort luxe voelt toch wat wrang aan, na lectuur van *Arm Wallonië*.

Dames en heren,

Naast de vele redenen waarom *Arm Wallonië* van Pascal Verbeken vandaag terecht de Brusse-prijs ontvangt, is er ook een reden waarom dit boek deze prijs allerminst verdient. *Arm Wallonië* is namelijk een schandalig boek. Het is een schande dat in tijden van gsm, sms, mms, rss en url, in tijden van massale nieuwsgaring en -consumptie, van hypercommunicatie en overdocumentatie, in tijden dat de wereld weer plat is, dat elke Vlaming online kan volgen hoe de bouw van het Belgisch onderzoeksstation op Antarctica vordert, dat in zulke tijden nog een boek moet verschijnen dat zegt hoe het er ietsje minder zuidelijk, in Wallonië, aan toe gaat. Het is een schande dat zulk een boek nog nodig was. Het is een schande dat wij dat allemaal niet wisten, dat het zo erg, zo treurig, zo Dickensiaans miserabel was, daar aan de andere kant van de taalgrens. Dat de regio die ooit tot een van de drie rijkste van de planeet behoorde, na Engeland en de VS, jawel, maakt het allemaal des te navranter. Het is een schande dat zo'n boek nog moest geschreven worden, het is een schande dat de Vlaming nog zo moest herinnerd worden aan zijn eigen historische miserie en aan de huidige miserie van zijn landgenoot.

Maar als het dan toch moest gebeuren, dan had het onderwerp zich geen betere, meer empathische en scherper gedocumenteerde woordvoerder kunnen dromen dan Pascal Verbeken, een auteur die aantoont dat nuance en leesbaarheid wél hand in hand kunnen gaan en dat journalistieke analyse en literair genot elkaar niet in de weg hoeven te staan.

Ik feliciteer Pascal van harte.